

Research Paper

A Comparative Study of Compromise in the Transnational Civil Procedure Law and the Iranian Law

Hamid Abhari¹, Mehdi Taleqan Ghafari^{*2} , Seyed Tahere Moosavi Khatir³

¹ Professor, Department of Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

² PhD Student in Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

³ PhD Student in Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

10.22080/LPS.2022.22180.1259

Received:

August 24, 2021

Accepted:

June 3, 2022

Available online:

July 19, 2022

Keywords:

Transnational Civil Procedure, National, Alternative dispute resolution methods, Peace and reconciliation, Iranian law

Main Subjects:

CIVIL LAW

Abstract

Compromise has long been considered as one of the most effective procedures of settling disputes in the laws of different countries. In this regard, the Transnational Civil Procedure Code has entered the field of existence with the aims of explaining the basic concepts of the justice vital elements in various legal systems of the world and ultimately providing a codified law, especially in the field of international commercial litigation which can be extended to other civil law disputes. It has also paid special attention to resolving disputes through peace and reconciliation. If the proposed compromise of the mentioned law is not accepted without a justifiable excuse, it will be accompanied by a legal sanction, which is clearly in conflict with the philosophy of compromise. The Iranian legislature has paid attention to resolving disputes through compromise in various laws, and has even enacted a special law called the Law on Dispute Settlement Councils to revive and spread the culture of peace and compromise. Considering the several benefits of settling disputes through compromise, the present article seeks to make a comparative study of compromise in the Transnational Civil Procedure Code and the Iranian law using a descriptive-analytical method and library studies to express the compliance of the mentioned laws and determine the differences between them.

***Corresponding Author:** Mehdi Taleqan Ghafari

Address: PhD Student in Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Email: m.taleghanghafari@stu.umz.ac.ir

Extended Abstract:

1. Introduction

By the beginning of human civilization and the formation of societies, sometimes disputes arose among individuals, which made the establishment of a suitable mechanism for settling the occurred disputes a substantial need for the survival of social relations. Initially, the use of the ability of elders and trustees to resolve conflicts was largely fecund in all parts of the world; therefore, resolving disputes through compromise is of particular concern from the past to the present.

Despite the differences in the legal systems of the world, there are several commonalities confirming the common values of human societies. In this regard, the Transnational Civil Procedure Code has entered the field of existence with the aims of explaining the basic concepts of the justice vital elements in various legal systems of the world and ultimately providing a codified law, especially in the field of international commercial litigation which can be extended to other civil law disputes. It has also paid special attention to resolving disputes through peace and reconciliation. The mentioned law is stated in Article 24 as follows: "24.1. Whenever it is reasonably possible, the court shall encourage the parties to peace and compromise, respecting the right of the parties to pursue the proceedings. 24.2. The court shall facilitate the participation of the parties in alternative methods of resolving disputes at each stage of the proceedings. 24.3. Whether before or after the commencement of the proceedings, the parties must cooperate in a reasonable and conventional manner to achieve peace and compromise. In its decision on the adjudication costs, the court may rely on the unreasonable and

unconventional refusal of a party to cooperate or on his or her malicious behavior in the course of the peace and compromise effort."

Settling disputes through peace and compromise has long been considered in the Iranian law and this important issue flourished with the advent of the religion of Islam, wherein compromise is clearly visible as one of the main policies of the judiciary system. In Iran, many laws, such as the Civil Procedure Code and the Family Protection Law, have in some cases referred to peace and reconciliation, and the importance of this issue for the Iranian legislature is such that, according to Article 189 of the Law on the Third Economic, Socio-Cultural Development Plan, a special law called the Law on Dispute Settlement Councils has been established to revive and spread the culture of peace and compromise.

2. Study method

The present article has been written in a descriptive-analytical method using library studies.

3. Findings

The Transnational Civil Procedure Code has entered the field of existence with the aims of explaining the basic concepts of the justice vital elements in various legal systems of the world and ultimately providing a codified law, especially in the field of international commercial litigation which can be extended to other civil law disputes. It has also paid special attention to resolving disputes through peace and reconciliation. If the proposed compromise of the mentioned law is not accepted without justifiable excuse, it will be accompanied by a legal sanction, which is clearly in conflict with the philosophy of compromise. The Iranian legislature has paid attention to resolving disputes

through compromise in various laws, and has even enacted a special law called the Law on Dispute Settlement Councils to revive and spread the culture of peace and compromise. Considering the numerous benefits of settling disputes through compromise, the present article seeks to make a comparative study of compromise in the Transnational Civil Procedure Code and the laws of Iran using a descriptive-analytical method and library studies to express the compliance of the mentioned laws and determine the differences between them.

4. Conclusion

Due to reducing the aggregation of cases, preventing delays in litigation, spending lower costs, speeding up proceedings, settling disputes friendly and through the rule of will and public participation, reducing trial formalities, etc., compromise has been an appropriate solution particularly considered by governments and litigants. Article 24 of the Transnational Civil Procedure Code, by ordering the sanction of non-acceptance of compromise in cases where the refusal of a person does not seem reasonable and

rational, without considering its corrupt consequence, has greatly reversed the philosophy of conciliation and such compulsion is completely inconsistent with the procedure of compromise. The legislature is suggested to change this article to one that merely encourages individuals to compromise by granting special privileges. It is also proposed to the Iranian legislature to strengthen the conciliatory authority of the Dispute Settlement Council based on the purpose of its formation by eliminating the judicial jurisdiction of it.

Funding

There is no funding support.

Authors' contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

علمی پژوهشی

بررسی تطبیقی سازش در مقررات آیین دادرسی مدنی فراملی و حقوق ایران

حمید ابهری^۱، مهدی طالقان غفاری^{۲*} ID، سیده طاهره موسوی خطیر^۳

^۱ استاد گروه حقوق خصوصی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
^۲ دانشجوی مقطع دکتری حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
^۳ دانشجوی مقطع دکتری حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

doi 10.22080/LPS.2022.22180.1259

چکیده

سازش بعنوان یکی از شیوه‌های مؤثر حل‌وفصل اختلافات از دیرباز مورد توجه قرار داشته و به قوانین کشورهای مختلف ورود نموده است. در همین راستا قانون آیین دادرسی مدنی فراملی که با هدف تبیین مفاهیم اصلی عنصر حیاتی عدالت در نظام‌های حقوقی مختلف دنیا و در نهایت ارائه قانونی مدون، خاصه در زمینه‌ی دعاوی بازرگانی بین‌المللی که قابل تسری به سایر اختلافات حقوق مدنی نیز می‌باشد، پا به عرصه وجود نهاده، به حل‌وفصل اختلافات از طریق برقراری صلح و سازش اهتمام ویژه ورزیده است. پیشنهاد سازش در مقررات یادشده در صورتی که بدون علت موجه مورد پذیرش قرار نگیرد با ضمانت اجرای قانونی همراه خواهد بود که این امر با فلسفه وجودی سازش در تعارضی آشکار قرار دارد. قانون‌گذار ایران نیز در قوانین مختلف به حل اختلاف از طریق سازش توجه نموده و حتی قانون خاصی تحت عنوان شورای حل اختلاف برای احیاء و اشاعه فرهنگ صلح و سازش وضع نموده است. با توجه به مزایای بسیار حل‌وفصل اختلافات از طریق سازش، مقاله حاضر با تمسک به روش توصیفی- تحلیلی و با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای درصدد بررسی تطبیقی سازش در قانون آیین دادرسی مدنی فراملی و قوانین کشور ایران است تا ضمن بیان انطباق قوانین یاد شده وجوه افتراق آنان نیز مشخص شود.

تاریخ دریافت:

۲ شهریور ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۱۳ خرداد ۱۴۰۱

تاریخ انتشار:

۲۸ تیر ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

آیین دادرسی ملی فراملی؛ شیوه های جایگزین حل و فصل اختلافات؛ صلح و سازش؛ حقوق ایران.

* نویسنده مسئول: مهدی طالقان غفاری

آدرس: دانشجوی مقطع دکتری حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

ایمیل: m.taleghanghafari@stu.umz.ac.ir

مقدمه

سازش توجهی خاص عرضه داشته و این امر در معاهدات بسیاری مورد استفاده قرار گرفته است (سرناراجا، ۳۰:۱۳۸۳). علاوه بر آن سازش به عنوان یکی از شیوه های داوری (Sinai & Alberstein, 2014:739) و مذاکره جهت حل و فصل اختلافات نیز مورد توجه قرار گرفته است (J. ; CĂBULEA MAY, 2018:150). برقراری صلح و سازش بین افراد دارای آثار و تبعات مثبت بسیاری است؛ چراکه یقیناً دعوایی که به این نحو خاتمه یابد باعث می‌شود که طرفین دعوی تحت تأثیر اعمال گذشته خود نبوده و بدین‌صورت در بند نفرت ناشی از اختلاف حادث‌شده اسیر نخواهند بود و کینه و دشمنی به وجود آمده به پایان خواهد رسید و این‌گونه ارزش اخلاق بیش از پیش نمایانگر خواهد شد.

شایان‌ذکر است که در قوانین کشور ایران از دیرباز حل‌وفصل اختلافات از طریق صلح و سازش مورد تأکید مؤکد بوده است. اهمیت این مسئله به قدری برای مقنن ملموس بوده که اقدام به تشکیل نهاد شورای حل اختلاف با هدف برقراری صلح و سازش میان افراد نمود. بدین منظور جستار حاضر در چندین بخش اصلی به واکاوی مفهوم سازش، مزایای استفاده از سازش به عنوان یکی از روش‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات برای دولت و طرفین دعوی پرداخته و از رهگذر آن بررسی تطبیقی سازش در قانون آیین دادرسی مدنی فراملی و قوانین ایران مورد ارزیابی قرار گرفته خواهد شد.

بروز اختلاف و طرح دعوی در محاکم، یکی از مسائل اجتناب ناپذیر جهان کنونی است که با گسترش فعالیت‌های اقتصادی و آشنایی افراد با حقوق مکتسبه‌ای که قانون برای آنان مقرر نموده به نحو چشمگیری فزونی یافت. در این میان ظهور ناگهانی تجارت فراملی و توسعه روزافزون آن در بسیاری موارد باعث بروز اختلاف بین اشخاص در کشورهای مختلف شد (عالی‌پناه، زیار، ۱۳۹۶: ۶۴، C. Hazard, Jr. & Taruffo, 1997: 493-494) و این مهم نیاز به وجود آیین دادرسی مدنی فراملی برای تحقق عدالت را دوچندان نمود؛ چراکه به صورت معمول کشور مقر دادگاه در رسیدگی به چنین پرونده‌هایی نگاه خاص ملی را دخیل می‌نمودند. در این راستا موسسه حقوقی امریکا^۱ و موسسه یکنواخت سازی حقوق خصوصی^۲ تصمیم به وضع قوانینی مشترک در خصوص دعاوی بازرگانی بین‌المللی گرفتند. از این رو قواعد و اصول آیین دادرسی مدنی فراملی پا به عرصه وجود نهادند (غمامی، محسنی، ۱۳۹۶: ۱۳). این اصول و قواعد بر مبنای عدالت در دادرسی بنا نهاده شده و متضمن این حق اساسی می‌باشند (غمامی، محسنی، ۱۳۸۵: ۲۶۶). به همین دلیل فارغ از وجوه افتراق در نظام‌های مختلف حقوقی، می‌توان از این قانون خواه به صورت کلی و خواه جزئی در محاکم مختلف دنیا بهره جست (Parker, 2009:4, Hazard, 1998:492, Taruffo, 2006:518)؛ بنابراین با یافتن استانداردهای دادرسی در اقصی نقاط دنیا و تدوین قوانین متحدالشکل بر اساس آن‌ها، می‌توان به تحقق عدالت در کره خاکی امیدوار بود.

یکی از اصول و قواعدی که در قانون آیین دادرسی مدنی فراملی به وضوح مورد تأکید قرار گرفته است، تکلیف محکمه در تشویق طرفین به صلح و سازش است. صلح و سازش به‌عنوان یکی از طرق حل‌وفصل اختلافات، دارای درجه والایی از اهمیت است به گونه‌ای که منشور سازمان ملل متحد به

² International Institute for the Unification of private law

¹ American law institute (ALI)

۱ بررسی مفهوم سازش

یکی از شیوه‌های مؤثر حل و فصل اختلافات در میان جوامع بشری از گذشته تاکنون، سازش^۱ بوده است. سازش در واقع تراضی طرفین اختلاف بر پایان دادن نزاع حادث شده است که این امر ممکن است در محکمه (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۲:۳۴۸) یا در خارج از آن به وقوع بپیوندد (درویشی هویدا، ۱۳۹۳:۱۱۶). در این روش شخص ثالث بی‌طرف، طرفین را دعوت به ملاقات و پیرو آن مذاکره و در نهایت سازش می‌نماید (Stychin&et.al,1999:332). بی‌شک طرفین دعوی بهتر از هر کس دیگری نسبت به عوامل بروز اختلاف آگاهی دارند؛ از این رو در فضایی آرام و به دور از تنش‌های معمول می‌توانند با استدلال به نقطه مشترکی دست یابند و با رضایت طرفینی نشات گرفته از حاکمیت اراده، مشکل حادث شده را فیصله دهند.

سازش در اسلام مسبوق به سابقه بوده و فقها همواره بر اساس مستندات موجود به مطالعه و بررسی این مهم پرداخته‌اند. ایجاد تفاهم و اصلاح ذات‌البین^۲ و زدودن کدورت‌ها و تبدیل آن به دوستی، یکی از مهم‌ترین اهداف تعالیم دینی و مذهبی و از برترین عبادات در اسلام محسوب می‌شود و این امر صرفاً در قاموس توصیه اخلاقی ظاهر نشده بلکه یکی از سیاست‌های اصلی نظام قضایی در دین مبین اسلام است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۰:۷۸). آیات و روایات بسیاری به مسئله سازش و اصلاح ذات‌البین پرداخته‌اند (حرعاملی، ۱۴۱۴:۱۶۳)؛ که این امر بیانگر ارزش والای این نهاد در حقوق اسلام می‌باشد.

سازش به‌عنوان یک عمل حقوقی دوجانبه که تحت عنوان عقد از آن یاد می‌شود، باید به مانند

سایر عقود برای تحقق دارای شرایط عمومی و اختصاصی باشد که مقنن در ماده ۱۹۰ قانون مدنی ایران^۳ شرایط عمومی را بیان داشته است (شهیدی، ۱۳۹۰:۲۸، کاتوزیان، ۱۳۹۲:۵۳ و صفایی، ۱۳۹۱:۵۹) و شرایط اختصاصی آن در قانون آیین دادرسی مدنی و سایر قوانین خاص مورد توجه واقع شده است.

۲ سازش در آیین دادرسی مدنی فراملی

امروزه تجارت بین‌المللی در بالاترین سطح خود قرار دارد و به طور پیوسته در حال افزایش است. سرمایه‌گذاری بین‌المللی و جریان‌های پولی به سرعت افزایش می‌یابد و کسب و کارهای کشورهای توسعه یافته مستقیماً یا از طریق شرکت‌های تابعه در سراسر جهان مستقر می‌شوند. همین تعاملات موجب بروز مناقشات حقوقی و دعاوی قضایی می‌گردد و یکی از شیوه‌هایی که برای کاهش اختلافات اتخاذ گردید، فرآیند اصلاح قواعد نظام‌های حقوقی مختلف و تقریب آن‌ها به یکدیگر بوده است که منجر به تدوین اصول و قواعد آیین دادرسی مدنی فراملی گردید (Walker,2001:803; C. Hazard,2001:769-772; C. Hazard Jr.,2001:793-797). تفکیک میان "اصول" و "قواعد" در مقررات آیین دادرسی مدنی فراملی نیز در راستای یکنواخت‌سازی بیشتر نظام‌های حقوقی انجام گردیده است (غمامی و محسنی، ۱۴۳۹۶:۲۲). اصول آیین دادرسی مدنی فراملی با فراهم آوردن مقررات بسیار کلی، مفاهیم اصلی عدالت که در نظام‌های حقوقی مختلف دنیا متداول است را تبیین می‌نماید و کشورهای مختلف می‌توانند اصول یاد شده را به صورت کامل یا بخشی از آن را مورد پذیرش خود قرار

^۳ ماده ۱۹۰ قانون مدنی - برای صحت هر معامله شرایط ذیل اساسی است:

- ۱- قصد طرفین و رضای آن‌ها
- ۲- اهلیت طرفین
- ۳- موضوع معین که مورد معامله باشد.
- ۴- مشروعیت جهت معامله

^۱ conciliation

^۲ قضاوتی غیر رسمی جهت حل و رفع تنازع بین طرفین دعوی.

برای این مهم معقول به نظر نرسد ولی اگر این تعارض منافع با مصالح دیگری مانند جلوگیری از صرف وقت و هزینه و... دولت در تضاد قرار گیرد، اقدام به تشویق به همراه ضمانت اجرای مقرر با هدف تحقق امر یاد شده منطقی جلوه می‌کند (غمامی، محسنی، ۱۳۹۶: ۱۶۱-۱۶۰)؛ لذا در قوانین برخی کشورها این نوع از صلاحیت قانونی برای محکمه به وضوح قابل رؤیت است (Main, 2005: 341).

مقنن در ماده ۲۴ قانون آیین دادرسی مدنی فراملی، شرط تشویق به صلح و سازش را احترام به حقوق طرفین نسبت به پیگیری دادرسی ابراز داشته است. مستفاد از این بند، جنبه مشورتی بیان محکمه در اقدام به صلح و سازش است؛ از این رو محکمه صرفاً با در نظر گرفتن اوضاع و احوال، پیشنهاد فیصله دادن منازعه از طریق سازش را بیان می‌دارد و طرفین اختیار رد یا پذیرش این امر را دارند. اعمال هرگونه اجبار برای مصالحه با آیین رسیدگی از طریق سازش مغایر است؛ چراکه هر یک از طرفین در هر زمان که بخواهند باید بتوانند از رسیدگی سازشی بدون کوچک‌ترین دغدغه‌ای کناره‌گیری کنند (Krishan, 2004: 276). این در حالی است که با قرار داده شدن ضمانت اجرای طرح تشویقی محکمه در بند سوم، اجبار به پذیرش سازش به ذهن متبادر می‌گردد؛ بنابراین ماده دارای تناقضات غیر قابل جمع است که این امر صراحتاً با فلسفه صلح و سازش که حل و فصل اختلافات به صورت دوستانه می‌باشد در منافات تام قرار دارد. علاوه بر ضمانت اجرای مقرر در ماده، عدم پذیرش نظر قاضی در حل اختلاف بین طرفین از طریق سازش، شائبه ایجاد کینه در قاضی و نهایتاً تأثیر در رأی صادره را فراهم خواهد آورد و چنین اجباری با اصل پذیرش دادخواهی برای هر فرد در تضاد است؛ لذا به نظر می‌رسد شایسته است عوض تأکید بر جنبه تنبیهی مذکور در ماده ۲۴-۳ از طرح تشویقی استفاده گردیده و در صورت مساعی و تلاش‌های متعارف طرفین جهت دستیابی به سازش، از صدور حکم راجع به خسارت دادرسی

دهند. در مقابل قواعد آیین دادرسی مدنی با بیان جزئیات درصد اجرای بهتر اصول برمی‌آید (موسسه بین‌المللی یکنواخت سازی حقوق خصوصی و موسسه حقوق امریکا، ۱۳۹۲: ۷۸).

یکی از اصولی که در قانون آیین دادرسی فراملی مورد اشاره قرار گرفته، صلح و سازش است. مقنن در ماده ۲۴ قانون یاد شده اشعار داشته است:

«۱-۲۴) هنگامی که به نحو معقول و متعارف ممکن باشد، دادگاه با احترام به حق طرفین نسبت به پیگیری دادرسی، طرفین را به صلح و سازش تشویق می‌کند.

۲-۲۴) دادگاه باید در هر مرحله از رسیدگی مشارکت طرفین در شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلافات را تسهیل کند.

۳-۲۴) طرفین، خواه پیش از آغاز رسیدگی و خواه پس از آن، باید به نحوی معقول و متعارف جهت تحقق صلح و سازش همکاری کنند. دادگاه در تصمیم خود درباره هزینه دادرسی می‌تواند به امتناع نامعقول و نامتعارف یک طرف در همکاری یا به رفتار آمیخته با سوءنیت او در جریان تلاش برای صلح و سازش استناد کند.»

دادرسی مدنی ناظر بر تعارض خصوصی منافع اشخاص طرف دعوی است. از این رو قضاوت خدمتی عمومی محسوب می‌شود؛ بنابراین اگر طرفین بخواهند دعوی خود را به صلح و سازش خاتمه دهند، دستگاه قضا از این امر حمایت خواهد نمود. قانون‌گذار در ماده فوق از تشویق طرفین به صلح و سازش توسط محکمه سخن گفته است. این در حالی است که می‌دانیم طرفین دعوی می‌توانند راساً اقدام به سازش نمایند و هیچ ایرادی بر آن مترتب نیست. ولیکن سؤال اینجاست که آیا دادگاه صلاحیت تشویق طرفین به صلح و سازش و ممانعت از رسیدگی قضایی را می‌تواند داشته باشد؟ از آنجایی که سخن از تعارض خصوصی منافع اشخاص طرف دعوی است شاید تشویق به صلح و سازش توسط محکمه و قرار دادن ضمانت اجرایی

۳ سازش در قوانین ایران

حلول فصل اختلافات از طریق سازش با توجه به بافت‌های غنی فرهنگی و اجتماعی اقوام مختلف ایرانی، همواره امری متداول بوده است. صلح و سازش در دین مبین اسلام از جایگاه والایی برخوردار است. با ظهور اسلام در ایران و تأثیر مفاهیم آن بر مردم، اهمیت صلح و سازش در بین آحاد جامعه دو چندان شد (حسینی، ۱۳۸۹: ۸) و رفته‌رفته این مهم در قوانین مدون رسوخ نمود و اکنون نیز در قوانین نظام حقوقی ما از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

۳/۱ قانون آیین دادرسی مدنی

مکانیسم‌های حل اختلاف جایگزین^۲ نقش مهمی در حل و فصل اختلافات مدنی و تجاری ایفا می‌کنند. یکی از این مکانیسم‌های حل اختلافات جایگزین سازش می‌باشد (Bahta, 2019: 1). بنابراین علاوه بر حل و فصل اختلافات از طریق قضاوت، دو روش دیگر

خودداری یا میزان آن را محدود نمایند. شایان ذکر است که در ماده ۱۶ پیش‌نویس قواعد آیین دادرسی مدنی فراملی که مبنای آن برگرفته از مقررات مشابه موجود در قواعد آیین دادرسی مدنی ایالت انتاریو کانادا و بخش ۳۶ قواعد جدید آیین دادرسی انگلستان می‌باشد نیز پیشنهاد سازش با هدف تشویق صلح و سازش و بازداشتن اصحاب دعوا از پیگیری یا دفاع از دعوایی که در خور رسیدگی کامل و جامع نیست، پیش‌بینی گردیده است (پورااستاد، ۱۳۹۲: ۱۵۷). از جمله نکات قابل توجه این پیش‌نویس تعیین مدت مشخص (۶۰ روز) جهت قابل بررسی بودن پیشنهاد سازش و امکان عدول پیشنهاد دهنده از پیشنهاد خود پیش از قبول طرف مقابل می‌باشد که در مقررات آیین دادرسی مدنی ایران مغفول مانده است.

۱۶-۱. پیشنهاد صلح و سازش

۱۶-۱. قبل یا بعد از آغاز رسیدگی مطابق این قواعد، هر یک از طرفین می‌تواند کتبا به طرف دیگر صلح و سازش یک یا چند ادعا و هزینه‌ها و خسارات مربوط آنها را پیشنهاد کند. این پیشنهاد باید به شکل «پیشنهاد صلح و سازش» مطرح شده و مستنداً به ضمانت اجراهایی که وفق این قواعد قابل اعمال هستند ارائه شود. پیشنهاد صلح و سازش باید تا ۶۰ روز باقی بماند مگر در صورت رد طرف مقابل یا عدول کتبی پیشنهاد کننده که قبل از وصول قبول تحویل طرف مقابل شده باشد. ۱۶-۲. طرف مقابل پیشنهاد صلح و سازش خود می‌تواند پیشنهاد متقابل ارائه کند که تا ۳۰ روز باقی خواهد ماند. در صورت بقاء پیشنهاد اصلی و رد شدن پیشنهاد متقابل، طرف مقابل پیشنهاد اصلی می‌تواند آن را قبول کند. ۱۶-۳. پیشنهادی که نه عدول شده و نه قبل از انقضاء مدت قبول گردیده، رد شده محسوب می‌شود. ۱۶-۴. یک پیشنهاد نباید به صورت عام و علنی مطرح شده یا قبل از قبول یا صدور رای، به دادگاه عرضه شود مگر با توافق طرفین. در غیر این صورت، موضوع مشمول ضمانت اجراهایی همچون حل و فصل ماهیت ادعا به شکل مخالف منافع طرف متخلف می‌شود. ۱۶-۵. ظرف ۳۰ روز از تاریخ صدور رای، هر یک از طرفین می‌تواند به دادگاه اعلام کند که پیشنهاد صلح و سازش را مطرح

کرده بود، ولی رد شده است. اگر طرف مقابل ایجاب از تحصیل رایی بهتر از پیشنهاد صلح و سازش ناکام بوده، دادگاه می‌تواند ضمانت اجرای مناسبی را علیه وی صادر کند که از جمله شامل توجه به تمام اوضاع و احوال مرتبط پرونده می‌شود

۱۶-۶. جز در موردی که دادگاه به این نتیجه می‌رسد که اوضاع و احوال خاص توجیه کننده ضمانت اجرای دیگری است، ضمانت اجرا باید یا از دست دادن حق استرداد هزینه‌ها به نحو مذکور در قاعده ۳۲ یا جبران مازاد هزینه‌های معقول و متعارفی که پیشنهاد کننده صلح و سازش متحمل شده با توجه به تاریخ پیشنهاد باشد. این ضمانت اجراها باید علاوه بر هزینه‌های موضوع قاعده ۳۲ اعمال شود. طرف مقابل پیشنهاد حق دارد هزینه‌ها را تا تاریخی که قبول به پیشنهاد کننده ابلاغ شده دریافت کند، مگر این که در پیشنهاد به نحو دیگری پیش بینی شده باشد.

۱۶-۷. اگر یک پیشنهاد قبول شده در مدت مقرر در آن یا مدت معقول و متعارف اجرایی نشود، طرف مقابل ایجاب می‌تواند یا الزام به اجرای آن را بخواهد یا این که دادرسی را ادامه دهد. ۱۶-۸. این شیوه و آیین نانی حاکمیت دادگاه و تکلیف انجام مذاکرات غیر رسمی صلح و سازش نبوده و همچنین مانع طرفین از انجام مذاکرات اصلاحی بیرون از مقررات این قاعده و ضمانت اجراهای آن نمی‌شود.

² resolution disputes Alternative "ADR".

چشم می‌خورد (مستأجران، ۱۳۹۲: ۴۷). برخی سازش قبل از طرح دعوی از طریق محکمه را فاقد موضوعیت می‌دانند و بیان می‌دارند که شرایط اجتماعی کنونی دچار تغییرات ملموسی شده و دیگر افراد از ابتدا با هدف صلح و سازش اقدام به تقدیم درخواست به محکمه نمی‌نمایند (واحدی، ۱۳۸۲: ۳۴۴)؛ ولیکن با توجه به ظاهر قانون آیین دادرسی مدنی باید پذیرفت که امکان درخواست سازش پیش از اقامه دعوا وجود دارد و در صورت حصول سازش میان طرفین دادگاه براساس مراضات حاصله و براساس مواد ۱۸۶ تا ۱۹۰ گزارش اصلاحی صادر می‌نماید.

قضات با علم به اجر معنوی والای ختم دعوی از طریق سازش و همچنین با هدف کاهش تراکم پرونده‌ها در مواردی که تصور نمایند این امر امکان‌پذیر است، طرفین را تشویق به سازش خواهند نمود. این تشویق و ترغیب صرفاً دارای جنبه مشورتی بوده و برخلاف ماده ۲۴ قانون آیین دادرسی مدنی فراملی فاقد ضمانت اجرای قانونی است؛ از این رو طرفین با اراده و بدون وجود اهرم فشاری تحت عنوان ضمانت اجرای قانونی می‌توانند سازش را برای فیصله دادن به اختلاف برگزینند.

۳،۲ قانون شورای حل اختلاف

مقنن در سال ۱۳۷۹ با هدف احیاء و اشاعه فرهنگ صلح و سازش، ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را وضع و اقدام به تأسیس شوراهای حل اختلاف نمود. ماده یاد شده اعلام داشته است: «به‌منظور کاهش مراجعات مردم به محاکم قضایی و در راستای توسعه مشارکت‌های مردمی، رفع اختلافات محلی و نیز حل‌وفصل اموری که ماهیت قضایی ندارند یا ماهیت قضایی آن‌ها از پیچیدگی کمتری برخوردار است، شوراهای حل

برای دستیابی به این هدف تحت عناوین داور و سازش وجود دارد که بر اساس روش دوم طرفین دعوی در خصوص حل‌وفصل اختلافات به توافق می‌رسند (حیاتی، ۱۳۹۲: ۳۱۲)؛ از این رو قانون‌گذار آیین دادرسی مدنی، فصل نهم را به مبحث سازش اختصاص داده است. مقنن در ماده ۱۷۸ بیان می‌دارد: «در هر مرحله از دادرسی مدنی طرفین می‌توانند دعوی خود را به طریق سازش خاتمه دهند.» این امر بیانگر گرایش قانون‌گذار به برطرف نمودن دعاوی از طریق صلح و سازش است. مطابق ماده ۱۸۶ قانون آیین دادرسی مدنی^۱ هر یک از طرفین دعوی می‌تواند اختلاف خود را با طرف مقابل از طریق سازش خاتمه دهد که مستلزم تقدیم درخواست است؛ بنابراین امکان سازش پیش از اقامه دعوی نیز وجود دارد. البته شرط مداخله دادگاه در این حالت حضور و رضایت طرفین نسبت به سازش است. در صورت وقوع صلح و سازش بین طرفین دعوا، قرارداد سازش عقدي لازم تلقی می‌شود و طرفین ملزم به رعایت آن هستند و هیچ یک از طرفین نمی‌تواند چنین سازشی را فسخ کند مگر در مواردی که قانون مشخص کرده است (احمدوند و مقامی، ۱۴۰۰: ۱۶۰)، پس از اقامه دعوی نیز طرفین ممکن است اقدام به سازش نمایند که این امر می‌تواند در هر مرحله‌ای از دادرسی به وقوع بپیوندد و مقنن بدان تصریح نموده است. پس از حصول سازش میان طرفین، سازش نامه بر مبنای توافق طرفین توسط قاضی تنظیم می‌شود (احمدوند و مقامی، ۱۴۰۰: ۱۶۰) که ماهیت یک سند رسمی دارد و مانند هر عقدی میان طرفین و قائم مقام آنها لازم الاتباع است (عالی پناه و زیار، ۱۳۹۶: ۶۸). لازم به ذکر است که مطابق ماده ۱۸۰ قانون آیین دادرسی مدنی^۲، سازش علاوه بر دادگاه، در خارج از آن نیز امکان تحقق دارد (شمس، ۱۳۹۲: ۴۹۵-۴۹۱). تقسیم‌بندی مشابهی از حیث طرح سازش پیش از اقامه دعوا یا پس از آن در حقوق انگلستان نیز به

^۱ ماده ۱۸۰ قانون آیین دادرسی مدنی- سازش بین طرفین یا در دفتر اسناد رسمی واقع می‌شود یا در دادگاه و نیز ممکن است در خارج از دادگاه واقع شده و سازش نامه غیر رسمی باشد.

^۲ ماده ۱۸۶ قانون آیین دادرسی مدنی- هرکس می‌تواند در مورد هر ادعایی از دادگاه نخستین به طور کتبی درخواست نماید که طرف او را برای سازش دعوت کند.

اختیار داده شده تا با توجه به کیفیت دعوی و امکان حل و فصل آن در موارد مطروحه از طریق صلح و سازش اقدام مقتضی را به عمل آورده و پرونده را به شورای حل اختلاف ارجاع دهد (طالقان غفاری، ۱۳۹۷: ۲۵).

۳٫۳ قانون حمایت خانواده

قانون حمایت خانواده در سال ۱۳۹۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این قانون برای حفظ کيان خانواده اقدام به وضع مقرراتی نموده است. حق طلاق در قانون مدنی بر اساس ماده ۱۱۳۳ به زوج داده شده است؛ ولیکن از آنجایی که استفاده بی‌قید و شرط از این حق با مصلحت اجتماعی ناسازگار است و دین مبین اسلام نیز در این راستا طلاق را امری ناپسند می‌داند، مقنن در قانون حمایت خانواده مقرر جدیدی وضع نموده است (صفایی، امامی، ۱۳۹۱: ۲۲۹).

مطابق قانون حمایت خانواده اگر زوج نیت طلاق دادن زوجه را در سر داشته باشد باید به دادگاه مراجعه نمایند و دادگاه نیز در بدو امر موضوع را به داوری ارجاع می‌نماید و داوران با در نظر گرفتن اوضاع و احوال موجود سعی در برقراری صلح و سازش میان طرفین دعوی خواهند نمود.^۱ علاوه بر مورد یاد شده تأسیس مراکز مشاوره خانوادگی به منظور تحکیم مبانی خانواده و جلوگیری از افزایش اختلافات خانوادگی و طلاق با استفاده از راهکار صلح و سازش یکی از نوآوری‌های قانون حمایت خانواده است.^۲ همواره خانواده به عنوان اصلی‌ترین

اختلاف واگذار می‌گردد. حدود وظایف و اختیارات این شورا، ترکیب و نحوه انتخاب اعضای آن بر اساس آیین‌نامه خواهد بود که به پیشنهاد وزیر دادگستری و تصویب هیئت وزیران به تأیید رئیس قوه قضائیه می‌رسد.» به موجب ماده مذکور، قانون شورای حل اختلاف در سال ۱۳۸۷ پا به عرصه وجود نهاده و در سال ۱۳۹۴ دستخوش تغییراتی شد و همچنان به حیات خود ادامه می‌دهد.

حل و فصل دعاوی و اختلافات به روش صلح و سازش مهم‌ترین دلیل تأسیس شورای حل اختلاف بوده و مطابق مفاد قانون شورای حل اختلاف، اولویت حل و فصل دعاوی با روش مذکور است؛ از این رو اعضای نهاد یاد شده از طریق گفت و گو با طرفین دعوی درصدد ختم منازعه به روش مصالحه برمی‌آیند (خالصی، ۱۳۸۷: ۱).

بر اساس قانون شورای حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴، ارجاع دعاوی به منظور صلح و سازش از دو طریق میسر است. مطابق ماده ۸ قانون مذکور: «در موارد زیر شورا با تراضی طرفین برای صلح و سازش اقدام می‌نماید...»؛ بنابراین روش اول تراضی طرفین برای ارجاع پرونده به منظور صلح و سازش در موارد مندرج در ماده ۸ می‌باشد و روش دیگر را مقنن در ماده ۱۱ اشاره داشته است: «در کلیه اختلافات و دعاوی خانوادگی و سایر دعاوی مدنی و جرائم قابل گذشت، مرجع قضایی رسیدگی‌کننده، می‌تواند با توجه به کیفیت دعاوی یا اختلاف و امکان حل و فصل آن از طریق صلح و سازش فقط یک‌بار برای مدت حداکثر دو ماه موضوع را به شورا ارجاع نماید.» بر اساس ماده مذکور به مرجع قضایی رسیدگی‌کننده

سه سال از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون مراکز مشاوره خانواده را در کنار دادگاه‌های خانواده ایجاد کند. تبصره - در مناطقی که مراکز مشاوره خانواده وابسته به سازمان بهزیستی وجود دارد دادگاه‌ها می‌توانند از ظرفیت این مراکز نیز استفاده کنند.

ماده ۱۷ - اعضای مراکز مشاوره خانواده از کارشناسان رشته‌های مختلف مانند مطالعات خانواده، مشاوره، روان پزشکی، روان شناسی، مددکاری اجتماعی، حقوق و فقه و مبانی حقوق اسلامی انتخاب می‌شوند و حداقل نصف اعضای هر مرکز باید

^۱ ماده ۲۷ قانون حمایت خانواده- در کلیه موارد درخواست طلاق، به جز طلاق توافقی، دادگاه باید به منظور ایجاد صلح و سازش موضوع را به داوری ارجاع کند. دادگاه در این موارد باید با توجه به نظر داوران رای صادر و چنانچه آن را نپذیرد، نظریه داوران را با ذکر دلیل رد کند.

^۲ ماده ۱۶ قانون حمایت خانواده- به منظور تحکیم مبانی خانواده و جلوگیری از افزایش اختلافات خانوادگی و طلاق و سعی در ایجاد صلح و سازش، قوه قضاییه موظف است ظرف

سوی دیگر طرح دعوی برای طرفین نیز مشکلات عدیده‌ای به همراه خواهد داشت؛ لذا فیصله دادن اختلافات از طریق صلح و سازش می‌تواند آثار و تبعات مثبت بسیاری هم برای دولت و هم برای طرفین تنازع ایجاد نماید.

۴/۱ مزایای سازش برای دولت

رسیدگی در محاکم مستلزم صرف هزینه‌های گزاف برای دولت است؛ بنابراین دولت‌ها همواره درصد احیاء و اشاعه فرهنگ صلح و سازش بر می‌آیند تا بدین گونه دعاوی وارده در محکمه در کمترین زمان ممکن و به سرعت خاتمه یابد و توسل به این امر موجب صرفه‌جویی در هزینه‌ها را فراهم خواهد آورد. از سوی دیگر در بسیاری از موارد دولت‌ها با تشکیل نهادهای سازشی از ورود بسیاری از پرونده‌ها به محاکم جلوگیری می‌نمایند و بدین گونه علاوه بر کاهش ملموس هزینه‌ها از اطاله دادرسی نشأت گرفته از ازدیاد پرونده‌ها در محاکم کاسته و در نتیجه قضات با تمرکز بیشتر اقدام به صدور رأی می‌نمایند و این امر افزایش سطح کیفی آراء و رضایتمندی مردم را به همراه خواهد داشت.

تعدد و گسترش نهادهای محلی و غیردولتی یکی از شاخص‌های مشارکت اجتماعی در جامعه محسوب می‌شود و جامعه مدنی با توجه به همین مشارکت‌های اجتماعی و نهادهای مدنی تعریف می‌گردد. یکی از معیارهای توسعه پایدار انسانی، میزان مشارکت مردم در فعالیت‌های جامعه است؛ از این رو نظامی را که با تعامل سه بخش دولتی و خصوصی و مدنی به فعالیت می‌پردازد را نظام دارای

مرکز تربیتی و اخلاقی معرفی می‌شود و این نهاد اساسی اگر بتواند موجبات رشد و تعالی افراد خود را فراهم آورد، جامعه در معنای وسیع نیز از آن بهره‌مند خواهد شد. همین تفکر باعث شده تا مقنن تمام توان خود را برای حفظ این نهاد ارزشمند به کار گرفته و اقدام به وضع مقرراتی جدید نماید. استفاده از متخصصین امر مشاوره خانواده با هدف شناسایی مشکلات موجود و برطرف نمودن آن‌ها با روش‌های علمی از طریق برقراری صلح و سازش گامی مؤثر بوده و در مواردی توفیقات حاصل‌شده به وضوح قابل رؤیت است.

شایان ذکر است علی‌الرغم مزایای متعددی که سازش در دعاوی خانوادگی دارد، اما به دلیل وجود قواعد و قوانین امری در مسائل خانوادگی، در این موارد حمایت از سازشنامه‌های تنظیمی به راحتی انجام نمی‌پذیرد. در حقوق ایران سازش نامه‌های تنظیمی در امور خانوادگی، در مقررات قانونی دارای حمایت حداقلی هستند و جز در موارد خاص، فاقد وصف لازم الاجرا می‌باشند حتی در دعاوی راجع به انحلال و بطلان نکاح با توجه به انحصاری بودن صلاحیت دادگاه‌ها، امکان اعطای اعتبار به سازش نامه تنظیمی توسط طرفین به صورت کلی منتفی است (معبودی نیشابوری و رضائی، ۱۴۰۰: ۳۲).

۴ مزایای استفاده از سازش

ورود پرونده‌های بیشمار به محاکم دادگستری برای دولت در معنای عام که وظیفه ارائه خدمات را بر عهده دارد منجر به ایجاد مصائبی خواهد شد؛ از

مشخص کردن موضوع اختلاف و تعیین مهلت، نظر این مراکز را در مورد امور و دعاوی خانوادگی خواستار شود. ماده ۱۹ - مراکز مشاوره خانواده ضمن ارائه خدمات مشاوره‌ای به زوجین، خواسته‌های دادگاه را در مهلت مقرر اجراء و در موارد مربوط سعی در ایجاد سازش می‌کنند. مراکز مذکور در صورت حصول سازش به تنظیم سازش نامه مبادرت و در غیر این صورت نظر کارشناسی خود در مورد علل و دلایل عدم سازش را به طور مکتوب و مستدل به دادگاه اعلام میکنند. تبصره - دادگاه با ملاحظه نظریه کارشناسی مراکز مشاوره خانواده به تشخیص خود مبادرت به صدور رأی میکند.

از بانوان متاهل واجد شرایط باشند. تعداد اعضاء، نحوه انتخاب، گزینش، آموزش و نحوه رسیدگی به تخلفات اعضای مراکز مشاوره خانواده، شیوه انجام وظایف و تعداد این مراکز و نیز تعرفه خدمات مشاوره‌ای و نحوه پرداخت آن به موجب آیین نامه ای است که ظرف شش ماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون به وسیله وزیر دادگستری تهیه میشود و به تصویب رئیس قوه قضاییه می‌رسد.

ماده ۱۸- در حوزه‌های قضایی که مراکز مشاوره خانواده ایجاد شده است، دادگاه خانواده می‌تواند در صورت لزوم با

ارزش‌های مشترک جوامع بشری است. در همین راستا، قانون آیین دادرسی مدنی فراملی با هدف تبیین مفاهیم اصلی عدالت در نظام‌های مختلف دنیا و ارائه قانونی مدون در مسائل دعاوی بازرگانی بین‌المللی که قابل تسری به سایر دعاوی مدنی نیز می‌باشد پا به عرصه وجود نهاد و به فیصله دادن اختلافات از طریق صلح و سازش توجه ویژه‌ای نمود. قانون یاد شده در ماده ۲۴ اشعار می‌دارد: «(۱-۲۴) هنگامی که به نحو معقول و متعارف ممکن باشد، دادگاه با احترام به حق طرفین نسبت به پیگیری دادرسی، طرفین را به صلح و سازش تشویق می‌کند. (۲-۲۴) دادگاه باید در هر مرحله از رسیدگی مشارکت طرفین در شیوه‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات را تسهیل کند.

(۳-۲۴) طرفین، خواه پیش از آغاز رسیدگی و خواه پس از آن، باید به نحوی معقول و متعارف جهت تحقق صلح و سازش همکاری کنند. دادگاه در تصمیم خود درباره هزینه دادرسی می‌تواند به امتناع نامعقول و نامتعارف یک طرف در همکاری یا به رفتار آمیخته با سوءنیت او در جریان تلاش برای صلح و سازش استناد کنند.»

در حقوق کشور ایران حل اختلافات از طریق صلح و سازش از دیرباز موردتوجه بوده و این مهم با ورود دین مبین اسلام که سازش به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین سیاست‌های نظام قضایی آن به وضوح نمایان است به شکوفایی خود رسید. اکنون قوانین بسیاری در ایران نظیر قانون آیین دادرسی مدنی و قانون حمایت خانواده در برخی موارد به صلح و سازش اشاره نموده‌اند و اهمیت این مسئله برای قانون‌گذار ایران به اندازه‌ای است که حتی قانونی تحت عنوان شورای حل اختلاف صرفاً با هدف احیاء و اشاعه فرهنگ صلح و سازش بر اساس ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی فرهنگی تأسیس نموده است.

سازش به‌عنوان راه‌حلی مناسب برای کاهش تراکم پرونده‌ها، جلوگیری از اطاله دادرسی، صرف

حکروایی خوب می‌نامند. حکروایی خوب عبارت است از: «مدیریت امور عمومی بر اساس حاکمیت قانون، دستگاه قضایی کارآمد و عادل و مشارکت گسترده مردم در فرایند حکومت‌داری.» (Johnson,1997:9) در چنین نظامی، اعتقاد به امکان اقدام جمعی به روشنی دیده می‌شود و در تمامی سطوح بین بازیگران آن تعامل وجود دارد. (Rist&et.al,2007:23-27).

۴٫۲ مزایای سازش برای طرفین دعوی

ختم اختلافات حاصله از طریق صلح و سازش همواره موجبات اقناع وجدان طرفین مصالحه را فراهم می‌کند؛ چراکه این افراد با اراده خود اقدام به سازش نموده و حاکمیت اراده در اکثر موارد با شوق درونی همراه خواهد بود. علاوه بر مورد یاد شده صرف هزینه کمتر می‌تواند به عنوان یک پیامد مثبت برای افراد تلقی گردد.

رسیدگی‌های قضایی تابع تشریفات هستند که توسط طرفین دعوی و همچنین قاضی پرونده باید رعایت شوند (Tweeddale,2005:5-11) در مواردی که حل اختلاف از طریق مشارکت‌های مردمی صورت می‌پذیرد، حذف تشریفات در افزایش سرعت رسیدگی نقش ویژه‌ای ایفا می‌کند (ابهری برزگر، ۱۳۹۰:۱۱۸).

۵ نتیجه‌گیری

با آغاز تمدن بشری و شکل‌گیری اجتماعات، گاهی اختلافاتی بین افراد ایجاد می‌شد که این امر تعبیه سازوکاری مناسب برای حل‌وفصل اختلافات حادث شده را تبدیل به یک نیاز اساسی برای بقای روابط اجتماعی نمود. در ابتدا استفاده از توانایی بزرگان و معتمدین برای برطرف نمودن منازعات تا حد زیادی در اقصی نقاط دنیا متمرثر واقع شد؛ از این رو حل‌وفصل اختلافات از طریق سازش از گذشته تاکنون به‌صورت ویژه مورد توجه قرار دارد.

با وجود وجوه افتراق در نظام‌های حقوقی دنیا اشتراکات بسیار قابل رؤیت است که این امر مؤید

از پرداخت هزینه دادرسی و خسارت دادرسی در صورت سازش پیشبینی گردد. همچنین به قانون‌گذار ایران پیشنهاد می‌گردد با حذف صلاحیت قضایی شورای حل اختلاف صلاحیت سازشی نهاد یاد شده را بر اساس هدف تشکیل آن تقویت نماید. در ماده ۱۶ پیش‌نویس قواعد آیین دادرسی مدنی فراملی نیز به تشویق صلح و سازش اشاره گردیده است و از جمله نکات قابل توجه این پیش‌نویس تعیین مدت مشخص جهت قابل بررسی بودن پیشنهاد سازش می‌باشد که در مقررات آیین دادرسی ایران مغفول مانده است و شایسته است همانند مقررات آیین دادرسی مدنی فراملی در حقوق ایران نیز مدت مشخصی جهت قابل بررسی بودن پیشنهاد سازش تعیین گردد.

References

- Aali Panah, A., Ziar, M. (2017). A Comparative Study of the Compromise Institution in Iranian Law and International Trade Law, *Journal of Legal Education of Govah*, Vol. 3, No.2 (5).
- Abhari, H., Barzegar M. R. (2012). *Civil Procedure 1, Claims and Jurisdictions*, Babolsar: University of Mazandaran.
- Ahmadvand, Khalilullah and Maghami, Rostam. (1400). *A Comparative Study of the Compromise Institution in Iranian and Egyptian Law, Qanun Yar Scientific-Legal Quarterly*, Volume 5 - Number 17.
- Bahta, Tecele Hagos.(2019). *Amicable Dispute Resolution in Civil and Commercial Matters in Ethiopia: Negotiation, Conciliation and Compromise*, *MIZAN LAW REVIEW*, Vol. 13, No.1,1-30
- CĂBULEA MAY ,simon. (2018). **COMPROMISE IN NEGOTIATION, American Society for Political and Legal Philosophy**, *Vol. 59*,150-166.
- C. Hazard, Jr. Jr , Geoffrey @Taruffo, Michele. (1997). *Transnational Rules of Civil Procedure Rules and Commentary*, *Cornell International Law Journal*, vol 30.493-539.
- C. Hazard, Geoffrey. (2001). **Introduction to the Principles and Rules of Transnational Civil Procedure**, *INTERNATIONAL LAW AND POLITIC*, vol33,769-784.
- C. Hazard Jr., Geoffrey. (2001). **Rules of Transnational Civil Procedure**, *INTERNATIONAL LAW AND POLITICS*, vol33,793-859.
- Darwish Hoveyda, Y. (2014). **Alternative methods of dispute settlement (2nd ed.)**, Tehran: Mizan.
- Ghomami, M., Mohseni, H. (2006). *Principles Ensuring Democratic*

- Performance in trial and Principles Related to the Characteristics of Civil Procedure, *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, No. 24.
- Ghomami, M., Mohseni, H. (2017). *Transnational Civil Procedure* (4th ed.), Tehran: Enteshar Co.
- Hayati, A.A. (2013). *Civil Procedure in the Current Legal Order* (4th ed.), Tehran: Mizan.
- Hazard Jr, G. C. (1998). *Preliminary Draft of the ALI Transnational Rules of Civil Procedure*. *Tex. Int'l LJ*, 33, 489.
- Hosseini, H. (2010). *A Comparative Study of Compromise in Iranian and American Law*, Unpublished manuscript, M.Sc. Thesis in Private Law, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabatabai University.
- Hosseini, S. M., Safarzadeh, D., Amirpour, H. (2011). *Analysis of jurisprudential and legal principles of the Dispute Settlement Council and similar institutions*, Tehran: Scientific and Cultural Publications.
- Hurr al-Amili, M.H. (2018). *Wasa'il al-Shia* (2nd ed.), Qom: Aal Al-Bayt Institute, vol.13.
- Jafari Langroudi, M. J. (2014). *Legal Terminology* (25th ed.). Tehran: Ganj-e Danesh Publication.
- J. COHEN, amy. (2018). *ON COMPROMISE, NEGOTIATION, AND LOSS, American Society for Political and Legal Philosophy*, Vol. 59, 100-149
- Johnson, I. (1997). *Redefining the concept of governance. Political and Social Policies Divison, Canadian International Development Agency*.
- Katozian, Naser (2013). *Introductory course of civil law, legal practices: unilateral -contract* (10th ed.), Tehran: Enteshar Publishing Co.
- Khalesi, M. (2008). *Jurisdictions of proceeding in Dispute Settlement Councils*, Qom: Judiciary Publishing.
- Krishan, R. (2004). *Overview of the Arbitration and Conciliation Act 1996*, *An. J. Int'l Arb.* 21, 263.
- Maboudi Neyshabouri, Reza and Rezaei, Alireza. (1400). A Comparative Study of Compromise in Family Lawsuits in the Singapore Convention 2019, Iranian Law and Imami Jurisprudence, *Scientific-Cultural-Educational Journal of Women and Family*, 16th year, No. 55.
- Main, T. O. (2005). *ADR: the new equity*, 74 *U. Cin. L. Rev.*, 329, 391.
- Mosta'jjeran, E. (2013). *Comparative study of compromise in litigation in Iranian and British law*, M.Sc. Thesis in Private Law, Faculty of Law, Qom University.
- Parker, J. S. (2009). *Comparative Civil Procedure and Transnational 'Harmonization': A Law-and-Economics Perspective. In Travemunder Symposium on the Economic Analysis of Procedural Law* (pp. 09-03).
- Pourastad, Majid. (1400). *Principles and Rules of Transnational Civil Procedure*, Tehran: Shahre Danesh Institute for Legal Studies and Research.

- Safaei, S.H. (2012). **Civil Law Basic Course: General Rules of Contracts** (13th ed.), Tehran: Mizan.
- Safaei, S.H., Emami, A. (2012). **Brief Family Law** (33rd ed.), Tehran: Mizan.
- Shahidi, M. (2011). **Civil Law 3- Obligations** (15th ed.), Tehran: Majd.
- Shams, A. (2013). **Civil Procedure (Advanced Course)**(24th ed.), Tehran: Derak, Vol. 3.
- Sinai, Yuval @ Alberstein , Micbai.(2014). **COURT ARBITRATION BY COMPROMISE: RETHINKING DELAWARE'S STATE SPONSORED ARBITRATION CASE, CARDOZO PUB. LAW, POLICY & ETHICS J.** Vol. 13,739-764.
- Sir Naraja, M. (2004). Bilateral Investment Agreements (T. Tavakol Habibzadeh, Trans.), **Legal Journal of the Office of International Legal Services of the Islamic Republic of Iran**, No. 30.
- Stychin, C. F. Mulcahy, L. & Mulcahy, L. (1999). **Legal method: text and materials**. Sweet & Maxwell.
- Rist, S. Chidambaranathan, M. Escobar, C. Wiesmann, U. & Zimmermann, A. (2007). Moving from sustainable management to sustainable governance of natural resources: The role of social learning processes in rural India, Bolivia and Mali. **Journal of rural studies**, 23(1), 23-37.
- Taleghan Ghaffari, M.(2018). **Jurisdiction of the Dispute Settlement Council in legal litigations**, Unpublished manuscript, M.Sc. Thesis in Private Law, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran.
- Taruffo, M. (2006). **Principles and Rules of Transnational Civil Procedure: An Evidentiary Epistemology**. Penn St. Int'l L. Rev. 25, 509.
- Tweeddale, A. & Tweeddale, K. (2005). **Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice**. Oxford: Oxford University Press.
- The International Institute for the Unification of Private Law and the American Law Institute (2013). **Principles and Rules of Transnational Civil Procedure** (M. Pour Ostad) (3rd ed.). Tehran: Shahr-e-Danesh Institute of Law Research & Study.
- Vahedi, Q.A. (2003). **Requirements of Civil Procedure** (3rd ed.), Tehran: Mizan.
- Walker, Janet.(2001). **The Utility of the ALI/UNIDROIT Project on Principles and Rules of Transnational Civil Procedure, niform Law Review**. Volume 6, Issue 4,803-818.